

Diákolimpia előkészítő szakkör (Budapest, 2017. február 13.)

Régi feladatok Gnädig Péter szakköreiről

1. **Eldőlő kémény.** A bontásra ítélt és emiatt felrobbantott karcsú, magas (téglából készült) gyárkémények a ledőlésük közben gyakran „eltörnek”. Vajon melyik részüknél várható ez a törés?

Számítsuk ki egy homogén tömegeloszlású, kezdetben függőlegesen álló, az alsó végpontjában csuklósan rögzített rúd eldőlése közben kialakuló hajlítónyomatékokat, nyíró- és nyomó- (esetleg húzó-)erőket a rúd különböző helyein!

2. **Rezgő rendszer.** Egy légpárnás asztalon három kicsiny, egyforma (m tömegű) korongot három egyforma (D rugóállandójú) rugó szabályos háromszöget képezve köt össze.
  - (a) Hány (mechanikai értelemben vett) szabadsági fokú ez a rendszer?
  - (b) Ha az egyensúlyi helyzetéből kicsit kimozdítjuk a testeket, milyen mozgást fognak végezni? Van-e ezen mozgások között olyan, amikor minden szabadsági foknak megfelelő koordináta ugyanolyan frekvenciájú harmonikus rezgőmozgást végez? Mi(k) ezen rezgések „sajátfrekvenciája” (sajátfrekvenciái)?

Új feladatok

3. **Ellipszis pályák burkolója.** Az M tömegű, állónak tekinthető Naptól d távolságra levő, a Naphoz képest álló A pontból m tömegű ($m \ll M$) részecskéket lövünk ki állandó v sebességgel különböző irányokba. A tér mely tartományába jutnak el a kilőtt részecskék? (Tegyük föl, hogy a v sebesség olyan kicsi, hogy a kilőtt részecskék kötött pályán keringenek.)
4. **Ideális gáz entrópiája.** Határozzuk meg az ideális gáz entrópiáját a hőmérsékletének, térfogatának és mólszámának függvényében! ($S(T, V, n) = ?$)
5. **Gibbs paradoxon, keveredési entrópia.** Egymástól válaszfallal elzárt, V_1 és V_2 térfogatú két edényben azonos hőmérsékletű, azonos nyomású, n_1 és n_2 mólszámú, *különböző fajtájú*

ideális gáz van. Ha a válaszfalat eltávolítjuk, akkor a két gáz összekeveredik.

- (a) Indokoljuk meg, hogy a folyamatban miért nem változik a hőmérséklet és a nyomás!
- (b) Határozzuk meg az entrópia-változást (az ún. keverési entrópiát), és fejezzük ki a gázok n_1 , n_2 mólszámaival!
- (c) Számítsuk ki az entrópia-változást, ha a két edényben azonos fajtájú gáz van!

Hogyan egyeztethető össze a kapott eredmény az entrópia Boltzmann-féle $S = k \ln W$ definíciójával, ahol W a mikroállapotok száma?

6. **Fermat-elv.** Vezessük le a Fermat-elvből a *a*) visszaverődés törvényét; *b*) törés törvényét; *c*) vékony lencsék képalkotásának törvényét, valamint a vékony lencsék fókusztávolságát megadó egyenletet!

Jó munkát!
Tasnádi Tamás